

Tiivistelmä

”Unkari suomalaisyritysten toimintaympäristönä” -raportti on osa Helsingin kauppakorkeakoulun Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskuksen ”Managing Business in Turbulent Markets” -tutkimushanketta, jonka päärahoittajana toimii TEKES. Tutkimushankkeessa paneudutaan suomalaisyritysten toimintaan nopeasti kehittyvillä markkina-alueilla ja tarkastellaan niiden kilpailukykyä. Tässä raportissa tarkastellaan Unkarin liiketoimintaympäristön kehitystä eri näkökulmista. Talouskehitystä kuvataan tärkeimpien makrotalouden indikaattorien valossa. Yritysten kohtaaman paikallisen liiketoimintaympäristön kehitystä valotetaan sekä virallisten (esim. lainsäädäntö) että epävirallisten (liiketoimintakäytännöt) instituutioiden avulla. Tutkimukseen haastateltiin 11 Unkarissa toimivan suomalaisyrityksen edustajaa.

Unkarin taloutta leimaa yhtäältä jo vuosikymmeniä jatkunut asteittainen liberalisoituminen ja toisaalta niin ikään vuosikymmenten ajan julkista taloutta vaivannut valtava ulkomainen velanotto ja talouden rapautuminen. Jo 1970-luvun lopulla käynnistyneet ulkomaiset investoinnit eivät ole tuoneet Unkarille merkittävää varallisuutta, vaan pikemminkin heikentäneet maan taloutta. Ristiriitaiseen tilanteeseen on jouduttu Unkarin hallituksen syytäessä kiihtyvällä tahdilla rahaa erilaisiin ulkomaisiin yrityksiä hyödyntäviin infrastruktuuriprojekteihin sekä kansainvälisille yrityksille suunnattuihin taloudellisiin investointikannusteisiin. Kun julkinen kulutus on lisäksi kokonaan rahoitettu ulkomaisella velkarahalla, on Unkarin talous vuosikymmenten saatossa ajautunut kriisiin partaalle.

Ensimmäiset suomalaisyritykset käynnistelivät Unkarin toimintojaan jo 1980-luvulla, mutta suurin ryntäys Unkariin tapahtui 1990-luvun lopussa Unkarin EU-jäsenyysneuvottelujen käynnistyttyä. Tämän jälkeen Unkari on noussut Venäjän ja Baltian maiden jälkeen suosituimmaksi KIE-maaksi suomalaisyritysten keskuudessa. Unkariin on keskittynyt ennen kaikkea suomalaisen elektroniikka- ja teknologiateollisuuden investointeja.

Pääpiirteissään suomalaisyritykset kokevat Unkarin melko helppona liiketoimintaympäristönä, kun vertailukohtana pidetään muita KIE-maita. Unkarin infrastruktuuria on kehitetty vuosikymmenten saatossa vastaamaan yhä paremmin länsimaisten yritysten standardeja ja muun muassa Unkarin julkisen sektorin katsotaan toimivan useimpia muita KIE-maita joustavammin. Suurimmaksi Unkarin julkista sektoria koettelevaksi tulevaisuuden uhkaksi nousee tutkimukseen haastateltujen suomalaisyritysten edustajien mukaan maan talouden epävakaus ja poliittisen elämän jakautuneisuus. Näiden katsotaan luovan horjuvan pohjan yhteiskuntakehitykselle ja paikalliselle liike-elämälle.

Useimmat unkarilaiset yritykset eivät ole kilpailukykyisiä maassa toimivien kansainvälisten yhtiöiden kanssa. Paikallisten yritysten suurin haaste on pääomapula, mikä osaltaan rajoittaa yritysten tutkimus- ja kehitystoimintaa. Myös paikallisten yritysten toimintatavat ja -käytännöt poikkeavat vielä länsimaisista standardeista ja usein

organisaation hierarkiarakenteet ovat korkeampia paikallisissa yrityksissä. Osa paikallisista yrityksistä myös toimii osin harmaan talouden keinoin välttääkseen esimerkiksi työntekijöiden sosiaalimaksuja maksamalla osan palkasta kirjekuoressa. Osin tämä käytäntö oli jo vähentymässä tämän vuosituhannen alussa, mutta hallituksen asettamien veronkorotusten myötä pimeään palkanmaksun pelätään jälleen lisääntyvän.

Työvoiman osalta suomalaisyritysten kohtaamat haasteet muistuttavat pitkälti Venäjällä, Baltiassa ja Puolassa kohdattuja ongelmia (kts. esim. Karhunen 2007; Heliste et al. 2007a; Heliste et al. 2007b). Sosialismin perintönä Unkarissa esiintyy työvoiman keskuudessa vielä lievää vastuunvälttelyä ja tiiviimmän valvonta- ja ohjaussuhteen tarvetta. Ilmiö on muiden KIE-maiden tavoin myös Unkarissa pikku hiljaa väistymässä, kun länsimaisten yritysten kasvavan määrän myötä yhä useammat unkarilaiset ovat työuransa aikana työskennelleet länsimaisessa yrityksessä ja oppineet sen toimintatavat.

Unkarissa työvoimatilanne on toistaiseksi astetta parempi kuin useimmissa muissa EU:iin vuonna 2004 liittyneissä jäsenmaissa, missä nuoret työntekijät ovat lähteneet massoittain ulkomaille parempien ansioiden toivossa. Unkarissa maastamuutto on ollut huomattavasti maltillisempaa, mutta ulkomaisten yritysten etabloituessa kiihtyvällä tahdilla maahan työvoiman tarve kasvaa edelleen, eikä nykyinen työvoimareservi pysty enää tulevaisuudessa tyydyttämään markkinoiden kysyntää. Tästä kehityskulusta johtuen työvoimapulan uskotaan pahenevan myös Unkarissa. Työvoiman saatavuudessa esiintyy osin jo nyt heikentymistä erityisesti Unkarin teollisuus- ja teknologiakeskittymissä, missä työvoiman tarve on jatkuvasti suurta.

Unkarissa toimivat suomalaisyritykset suhtautuvat yrityksensä tulevaisuuteen optimistisesti maan tämänhetkisestä poliittisesta ja taloudellisesta epävakauudesta huolimatta. Unkarin liiketoimintaympäristön nähdään jatkuvasti kehittyvän kohti länsimaisempaa suuntaa ja sen suurimmaksi uhkaksi nousee lähinnä orastava työvoimapula. Tulevaisuudessa suomalaisyritysten kannalta merkittävän elektroniikkateollisuuden uskotaan jatkavan vahvaa kulkuaan samaan aikaan, kun muun muassa ympäristöteknologia vahvistanee asemiaan muiden KIE-maiden tavoin myös Unkarissa.